

КРИМІНАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ДІЯНЬ ЯК ОДИН ІЗ НОРМОТВОРЧИХ ЗАСОБІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

У статті робиться спроба дослідити, в чому саме полягає роль криміналізації суспільно небезпечних діянь як елемента (складової) кримінально-правової політики (або її реалізації).

У доктрині наявні декілька підходів щодо розуміння криміналізації в контексті кримінально-правової політики, тобто криміналізація як: напрям кримінально-правової політики; напрям здійснення кримінально-правової політики; метод кримінально-правової політики; метод (спосіб) реалізації кримінально-правової політики; інструмент посилення або пом'якшення кримінально-правової репресії у певній сфері суспільних відносин; інструмент кримінально-правової політики; завдання кримінально-правової політики; принцип кримінально-правової політики; специфічна ланка в системі функцій кримінально-правової політики.

Пропонується в межах кримінально-правової політики визнати криміналізацію саме нормотворчим засобом (або засобом нормотворчого рівня) такої політики, який полягає у наданні певному різновиду поведінки статусу злочину з метою визначення підстав для реагування органами державної влади на таку поведінку в межах наданих їм законом повноважень.

Ключові слова: кримінальне право; кримінально-правова політика; криміналізація суспільно небезпечних діянь.

Gatseliuk Vitalii. Criminalization of socially dangerous acts as one of the regulatory means of criminal legal policy

The article attempts to investigate what exactly is the role of criminalization of socially dangerous acts as an element (component) of criminal law policy (or its implementation).

In the doctrine, there are several approaches to understanding criminalization in the context of criminal law policy, that is, criminalization as: a direction of

© ГАЦЕЛЮК Віталій Олександрович – кандидат юридичних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу проблем кримінальної юстиції та кримінології Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України; ORCID: 0000-0002-6958-2067; e-mail: gatseliuk@gmail.com

criminal law policy; a direction of implementation of criminal law policy; a method of criminal law policy; a method (way) of implementation of criminal law policy; a tool for strengthening or mitigating criminal law repression in a certain sphere of social relations; a task of criminal law policy; a principle of criminal law policy; a specific link in the system of functions of criminal law policy.

It is proposed within the framework of criminal law policy to recognize criminalization as a norm-setting means (or a means of the norm-setting level) of such policy, which consists in giving a certain type of behavior the status of a crime in order to determine the grounds for the response of state authorities to such behavior within the limits of the powers granted to them by law.

Key words: *criminal law; criminal law policy; criminalization of socially dangerous acts.*

Вступ. Норми закону про кримінальну відповідальність є *головною формою вияву* (тут і далі курсив наш – В. Г.) кримінально-правової політики, вважає В.В. Черней. Однак, на його думку, неодноразові зміни та доповнення до Кримінального кодексу України є прямим свідченням нестабільності кримінально-правової політики держави [1, с. 6]. Д. Балобанова зазначає, що всі зміни, які вносяться до КК України, можна поділити на три групи за характером їх законодавчого впливу на кримінальний закон: 1) зміни, які посилюють кримінальну репресію; 2) зміни, які пом'якшують кримінальну відповідальність; 3) редакційні зміни, пов'язані з уточненням певних положень кримінального законодавства або приведенням його у відповідність до Конституції України, інших нормативних актів і міжнародних актів. Перші дві групи, своєю чергою, можна розподілити ще на підгрупи таким чином: зміни, які посилюють кримінальну репресію (1) можуть поділятися на підгрупи: 1.1. Криміналізація нових діянь: 1.1.1. шляхом внесення змін до Загальної частини КК, які збільшують обсяг кримінальної репресії; 1.1.2. шляхом включення до Особливої частини КК нового складу кримінального правопорушення; 1.1.3. шляхом внесення до чинного складу кримінального правопорушення нових ознак, які розширюють сферу його застосування [2, с. 188]. Тобто, криміналізація розглядається тут як посилення кримінальної репресії.

З огляду на це, потребує з'ясування, в чому саме полягає роль криміналізації суспільно небезпечних діянь як елемента (складової) кримінально-правової політики (або її реалізації).

Стан розробки проблеми та методи дослідження. Проблеми криміналізації та кримінальної політики піддані аналізу у роботах Н. О. Антонюк, Д. О. Балобанової, Ю. В. Бауліна, В. І. Борисова, А. А. Вознюка, В. К. Гришука, О.О. Дудорова, М.В. Карчевського, О. М. Костенка, М. І. Мельника, А.А. Митрофанова, Р. О. Мовчана, В. О. Навроцького, О. О. Пашенка, Ю.А. Пономаренка, В. В. Сташиса, В. Я. Тація, В. О. Тулякова, П.Л. Фріса, М.І. Хавронюка, В. І Шакуна, та інших вчених, разом з тим в умовах доволі динамічних змін у тілі кримінального закону актуальним залишається питання доктринального осмислення місця криміналізації суспільно небезпечних діянь в контексті доктрини кримінально-правової політики. Отже, метою даного дослідження є визначення криміналізації суспільно небезпечних діянь як структурного елемента кримінально-правової політики в контексті сучасного стану її розуміння шляхом використання, зокрема, таких методів, як: діалектичний – при дослідженні природи криміналізації поведінки як процесу правотворчості та її результату у вигляді кола злочинів як законодавчої моделі та водночас як сукупності фактів злочинної поведінки; при вивченні підстав та порядку здійснення державою криміналізації як елементу кримінально-правової політики та сформованого законодавцем масиву кримінально-правових заборон; методи формальної логіки – при встановленні співвідношень між окремими з досліджуваних понять, проведенні класифікацій, визначенні теоретичних моделей, формулюванні пропозицій щодо внесення змін та доповнень до чинного законодавства; герменевтичний метод – при тлумаченні понять в межах загальної теорії криміналізації поведінки; юридичний (догматичний) – під час дослідження положень чинного законодавства України, в тому числі про кримінальну відповідальність, з метою з'ясування його змісту.

Виклад основного матеріалу. Очевидно, що між криміналізацією суспільно небезпечних діянь та кримінально-правовою політикою як феноменами реальності і предметами наукових досліджень є тісний взаємозв'язок. В літературі розповсюджена думка про криміналізацію як один з напрямів кримінально-правової політики. Так, на думку М.І. Хавронюка основними *напрямами сучасної кримінально-правової політики мають бути:*

- 1) своєчасна і правильна криміналізація (пеналізація) суспільно небезпечних діянь;
- 2) декриміналізація (депеналізація) діянь;
- 3) обґрунтована диференціація кримінальної відповідальності та покарання;
- 4) забезпечення міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинам [3, с. 56].

У свою чергу, А. А. Митрофанов називає наступні п'ять основних напрямів кримінально-правової політики в Україні: 1) криміналізація суспільно небезпечних діянь; 2) декриміналізація злочинів; 3) пеналізація злочинів; 4) депеналізація злочинів; 5) забезпечення національними кримінально-правовими засобами міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності [4, с. 129].

Розуміючи кримінально-правову політику як вид діяльності держави щодо протидії злочинності шляхом створення і застосування засобів матеріального кримінального права, і вважаючи, що найбільш виваженим і практично придатним критерієм виділення її напрямів може бути виключно пов'язаність його (критерію) саме із засобами цієї галузі права, Ю.А. Пономаренко зазначає, що кримінальне право як галузь права має достатньо обмежене коло засобів. До них, зокрема, належать: визнання діянь кримінальними правопорушеннями, тобто злочинами або кримінальними проступками, та визначення кримінально-правових засобів, що підлягають застосуванню за їх учинення. Ці кримінально-правові засоби можуть бути засобами-установленнями (кримінальна відповідальність, що включає в себе покарання, випробування та судимість, а також інші, кримінально-правові засоби за межами кримінальної відповідальності) чи засобами-діяннями (застосування засобів-установлень чи звільнення від їх застосування). Взввши таке розуміння переліку та видів кримінально-правових засобів за критерій поділу, автор виділив такі три напрями здійснення кримінально-правової політики:

- 1) визнання діянь кримінальними правопорушеннями (злочинами чи кримінальними проступками);
- 2) визначення кримінально-правових засобів-установлень, що підлягають застосуванню до осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення;

3) визначення кримінально-правових засобів-діянь щодо кримінально-правових засобів-установлень, які підлягають застосуванню до осіб, що вчиняють кримінальні правопорушення [5, с. 356].

В той же час, П. Л. Фріс залежно від об'єктів злочинних посягань, розрізняє напрями кримінально-правової політики, що відповідають двадцяти розділам Особливої частини КК України [6, с. 15-16], а криміналізацію розглядає через призму методів кримінально-правової політики: методи здійснення кримінально-правової політики у своїй сукупності можуть бути диференційовані на *основні та приватні, пише автор*. До основних методів належать *криміналізація і декриміналізація та пеналізація і депеналізація* [7, с. 19]. *Він же пише:* динамічність соціальних процесів потребує постійного аналізу кримінально-правової правосвідомості для визначення векторів кримінально-правової політики (питань криміналізації та декриміналізації) [8, с. 388]. Очевидно, що тут автор має на увазі вектори як різновид напрямів політики.

Критично щодо розуміння криміналізації як напряму кримінально-правової політики ставиться і Є. Лашук: напрямами кримінально-правової політики не можна визнавати криміналізацію, декриміналізацію, пеналізацію і депеналізацію (такі напрями виділяє, наприклад, А. А. Митрофанов), оскільки вони є інструментами (способами, методами) зазначеної політики, за допомогою яких суб'єкт останньої формує цю політику в певному напрямі, пише автор. Зокрема, декриміналізація виступає інструментом формування тих напрямів кримінально-правової політики, що спрямовані на гуманізацію відповідальності особи у певній сфері праввідносин. При цьому обов'язковим елементом поняття «напрямок кримінально-правової політики» є така сфера суспільних відносин, на регулювання (або охорону) якої, власне, й спрямована кримінально-правова політика. Вектор політики держави не може бути спрямований, наприклад, на криміналізацію чи декриміналізацію. Останні виступають лише інструментом посилення або пом'якшення кримінально-правової репресії у певній сфері суспільних відносин [9, с. 150].

Криміналізацію суспільно небезпечних діянь разом із пеналізацією злочинів, а також диференціацією та індивідуалізацією кримінальної відповідальності відносить до *методів кримінально-правової політики*, за допомогою яких держава здійснює кри-

мінально-правову охорону найважливіших суспільних відносин та запобігання злочинам Н.О. Гуторова [10, с. 74], а на думку О. Острогляда криміналізацію можна вважати *методом (способом) реалізації кримінально-правової політики* (до них же він відносить декриміналізацію, пеналізацію, депеналізацію, диференціацію й індивідуалізацію кримінальної відповідальності [11, с. 196].

Методи здійснення кримінально-правової політики у своїй сукупності можуть бути диференційовані на основні та приватні, зазначає К. Марисюк і серед основних виділяє такі, як належать криміналізація і декриміналізація та пеналізація і депеналізація [12, с. 138]

Завданнями кримінально-правової політики називає криміналізацію та декриміналізацію Н.А. Савінова [13, с. 626].

Ю. Лемішко вказує, що соціальна функція кримінального права полягає у впливі його норм на поведінку людини шляхом установлення кримінально-правових заборон, за допомогою яких держава охороняє найбільш важливі суспільні відносини від злочинних посягань та запобігає злочинності в цілому. На практиці прояв цієї функції полягає у реалізації таких важливих *принципів кримінально-правової політики*, як криміналізація та декриміналізація, диференціація та індивідуалізація кримінальної відповідальності [14, с. 323]

Питання криміналізації та декриміналізації являє собою *специфічну ланку в системі функцій кримінально-правової політики* на думку О. Пащенко [15, с. 41], а як інструмент кримінально-правової політики розглядає криміналізацію Д.О. Балобанова [16, с. 26].

Таким чином, у доктрині наявні декілька підходів щодо розуміння криміналізації в контексті кримінально-правової політики, тобто криміналізація як:

- напрям кримінально-правової політики (М. Хавронюк, А. Митрофанов);
- напрям здійснення кримінально-правової політики (Ю. Пономаренко);
- метод кримінально-правової політики (П. Фріс, Н. О. Гуторова);
- метод (спосіб) реалізації кримінально-правової політики (О. Острогляд);

- метод здійснення кримінально-правової політики (К. Марисюк);
- інструмент посилення або пом'якшення кримінально-правової репресії у певній сфері суспільних відносин (Є. Лашук);
- інструмент кримінально-правової політики (Д. О. Балобанова);
- завдання кримінально-правової політики (Н. Савінова);
- принцип кримінально-правової політики (Ю. Лемішко);
- специфічна ланка в системі функцій кримінально-правової політики (О. Пащенко).

З урахуванням наведеного вище розуміння змісту кримінально-правової політики, вважаємо слушною критику підходу до криміналізації як до її напрямку, адже саме по собі визнання діяння злочином не може бути метою (тобто кінцевою точкою руху у певному напрямі), так само як і завданням кримінально-правової політики. Зауважимо, наприклад, на думку О. Острогляда, сучасними напрямками кримінально-правової політики є гуманізація та лібералізація кримінальної відповідальності [17, с. 71]. Але це очевидно не питання (де)криміналізації певної поведінки, а скоріше тенденція до загальногалузевого зменшення репресивного тиску на особу. У свою чергу, для сучасної кримінальної політики Європейського Союзу характерними є принципи верховенства права, субсидіарності, принципи взаємодопомоги та прямої дії права, взаємного визнання судових рішень [18, с. 13], що теж, очевидно, дозволяє обґрунтовано стверджувати, що криміналізацію не варто розглядати серед таких принципів.

І. Козич, фундаментально дослідивши питання функцій кримінально-правової політики, зазначає: функції будь-якої політики як системи мають на увазі розподіл їх на т.зв. «вхідні» та «вихідні». Кримінально-правова політика будучи теж системою, також має відповідні функції, зумовлені її стратегічними завданнями забезпечення суспільства та мінімізації злочинності засобами кримінального права. Причому варто враховувати, що наведеним «вхідним» функціям кореспондує формування політики, а «вихідним» – її реалізація. На «вході» основним призначенням кримінально-правової політики є формулювання завдання на основі отриманого запиту на вирішення конкретної проблеми щодо протидії злочинності, а також окреслення кола суб'єктних, матері-

альних та ін. ресурсів, необхідних для цього. Отож, виправданим буде виділення таких формуючих (вхідних) функцій кримінально-правової політики: 1) функція формування запиту; 2) функція визначення ресурсів. На «виході» кримінально-правова політики, у результаті діяльності утилітарної платформи у взаємодії з доктринальною та ідеологічною, має свої призначенням вироблення відповідних норм і процедур, їх застосування та роз'яснення, а також контроль за дотриманням правил та процедур і за їх правильним та однаковим застосуванням. Тому серед реалізаційних («вихідних») функцій кримінально-правової політики варто виділити: 1) нормотворчу функцію, 2) нормозастосовчу функцію, 3) контрольну функцію. Інтеграційним началом, у якому відображені внутрішні взаємозв'язки всіх складових системи кримінально-правової політики, яке присутнє завжди і всюди в процесі формування та реалізації кримінально-правової політики (особливо в сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства), є забезпечення правильного розуміння всіх правил та процедур на всіх її рівнях, а також ефективна комунікація кримінально-правової політики. Отож, кореспондуючими функціями виступають: 1) тлумачувальна функція; 2) інформаційно-комунікаційна функція. Не применшуючи жодним чином важливість даних функцій, варто відмітити їх обслуговуючо-інтегруючий характер по відношенню до функцій формування та реалізації. Це дає підстави об'єднати їх у групу сервісних функцій [19, с. 95-96]. Очевидно, що немає підстав вважати криміналізацію функцією кримінально-правової політики.

Так само, варто критично поставитися до розуміння криміналізації як одного з принципів кримінально-правової політики, якими є основні вихідні положення стратегії і тактики протидії злочинності кримінально-правовими засобами [20, с. 215-216].

Оскільки кримінально-правова політика як система засобів урядування спрямована на протидію небезпечній поведінці, визнання діяння злочином, що дає підставу для застосування репресивних заходів до особи, тяжіє до засобу, інструменту такого урядування. Відповідно, група поглядів на криміналізацію як на метод, спосіб (інструмент) політики або її здійснення видається такою, що краще ніж інші наведені концепції відображає місце криміналізації в межах кримінально-правової політики.

Втім, метод – це спосіб пізнання явищ природи та суспільного життя, або прийом чи система прийомів, що застосовується в якій-небудь галузі діяльності [21].

В той же час, засіб – це прийом, якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось; спосіб [22]. Відповідно, в межах кримінально-правової політики як процесу урядування у сфері протидії злочинності криміналізацію варто визнати саме нормотворчим засобом (або засобом нормотворчого рівня) такої політики, який полягає у наданні певному різновиду поведінки статусу злочину з метою визначення підстав для реагування органами державної влади на таку поведінку в межах наданих їм законом повноважень.

Наприклад, в літературі саме новим засобом кримінально-правової політики протидії військовій агресії іменується криміналізація колабораційної діяльності [23, с. 288].

В. Борисов та П. Фріс зазначаючи, що в українській кримінально-правовій теорії фактично не існує суперечностей стосовно розуміння змісту кримінально-правової політики, і вона визначається як системоутворюючий елемент політики держави у сфері боротьби зі злочинністю, що розробляє стратегію і тактику, формулює основні завдання, принципи, напрями і цілі кримінально-правового впливу на злочинність, виробляє засоби їх досягнення і виражається в нормах законодавства про кримінальну відповідальність, практиці їх застосування, рішеннях офіційного тлумачення Конституційним Судом України кримінально-правових норм, постановках Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ з питань застосування спеціалізованими судами законодавства про кримінальну відповідальність, судових рішеннях Верховного Суду України з приводу неоднакового застосування норм матеріального права (складові кримінально-правової політики) [24, с. 5].

Висновки. Вважаємо відповідно, що серед нормотворчих засобів кримінально-правової політики варто виділяти три, а саме:

- 1) криміналізацію (декриміналізацію в межах кримінально-правової політики пропонуємо вважати складовою більш загального поняття криміналізації);
- 2) пеналізацію (так само, депеналізація в цілях дослідження кримінально-правової політики охоплюється основним поняттям

«пеналізація», а також включає до себе і диференціацію кримінальної відповідальності);

3) визначення підстав застосування інших кримінально-правових засобів, а також квазікриміналізація у вигляді, наприклад, санкційних режимів.

1. Черней В. В. Сучасна кримінально-правова політика України на законодавчому рівні. *Актуальні проблеми кримінального права* (пам'яті професора П. П. Михайленка): тези доп. V міжвуз. наук.-теорет. конф. (м. Київ, 21 листоп. 2014 р.). Київ. 2014. 184 с. С. 6

2. Балобанова Д. О. Динаміка кримінального права України (теоретико-прикладне дослідження): дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Одеса. 2021. 3. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право: навчальний посібник. Київ. 2014. 944 с.

4. Митрофанов А. А. Основні напрямки кримінально-правової політики в Україні: формування та реалізація. Одеса. 2004. 132 с.

5. Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень. Харків. 2020. 720 с.

6. Фріс П. Л. Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми. Київ. 2005. 332 с.

7. Фріс П. Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1 (2).

8. Фріс П. Л. Кримінально-правова правосвідомість (до поняття змісту). *Кримінальне право в умовах глобалізації суспільних процесів: традиції та новації*: матеріали міжнар. наук.-практ. круглого столу, м. Харків, 15 трав. 2020 р. Харків. 2020. 776 с.

9. Лащук Є. В. До питання про напрями кримінально-правової політики України. *Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 жовт. 2016 р. Харків. 2016. 564 с.

10. Гуторова Н. О. Диференціація та індивідуалізація кримінальної відповідальності: сучасний стан і перспективи розвитку. *Актуальні проблеми кримінальної відповідальності*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 10–11 жовт. 2013 р. Харків. 2013. 848 с.

11. Острогляд О. В. Способи реалізації кримінально-правової політики. *Актуальні проблеми кримінальної відповідальності*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 10–11 жовт. 2013 р. Харків. 2013. 848 с.

12. Марисюк К. Б. Ще раз про поняття і суть пеналізації як методу кримінально-правової політики. *Актуальні проблеми захисту прав людини, яка перебуває в конфлікті зі законом, крізь призму правових реформ*: зб. Матеріалів VI міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25 жовтня 2018 р.). Київ. 2018. 336 с.

13. Савінова Н. А. Кримінально-правове прогнозування. *Актуальні проблеми кримінальної відповідальності*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 10–11 жовт. 2013 р. Харків. 2013. 848 с.

14. Лемішко Ю. Ю. Врахування обтяжуючих обставин, передбачених у ст. 67 КК України, при призначенні покарання за кримінальний проступок (до проекту змін у КК). *Соціальна функція кримінального*

права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 жовт. 2016 р. Харків. 2016. 564 с. **15.** Пащенко О. О. Криміналізація та соціальна обумовленість. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2017. № 1. С. 41–76. **16.** Балобанова Д.О. Загальна характеристика способів криміналізації. *Теорія кримінально-правової кваліфікації як феномен української кримінально-правової доктрини: тези доповідей та повідомлень учасників науково-практичної конференції*, 16 січня 2016 р., м. Львів. Київ. 2016. 236 с. **17.** Острогляд О.В. Напрямки реалізації сучасної кримінально-правової політики. *Приватне та публічне право*. 2023. № 1. С. 65-71. **18.** Основи кримінальної політики Європейського Союзу: навчальний посібник / автори-упорядники: Житний О. О., Рибалко Г.С., Слінько Д. С., Харків, 2022. 147 с. **19.** Козич І. В. Кримінально-правова політика: функції та функціонування. Івано-Франківськ. 2020. 296 с. **20.** Острогляд О.В. Поняття принципів кримінально-правової політики та його співвідношення з суміжними категоріями. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 5. С. 211-216. **21.** Словник.UA. URL: <https://slovnkyk.ua/index.php?swrd=%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4> **22.** Словник.UA. URL: <https://slovnkyk.ua/index.php?swrd=%D0%B7%D0%B0%D1%81%D1%96%D0%B1> **23.** Плотнікова А.В. Нові засоби кримінально-правової політики протидії військовій агресії. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття* (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) Одеса. 2022. Т. 2. С. 285-288. **24.** Борисов В.І., Фріс П. Л. Ефективність кримінально-правової політики. *Вісник Асоціації кримінального права*. 2014. № 1. С. 1-18.

References

1. Cherniei V.V. Suchasna kryminalno-pravova polityka Ukrainy na zakonodavchomu rivni. *Aktualni problemy kryminalnoho prava* (pam'iaty profesora P. P. Mykhailenka) : tezy dop. V mizhvoz. nauk.-teoret. konf. (m. Kyiv, 21 lystop. 2014 r.). Kyiv. 2014. 184 s. S. 6 **2.** Balobanova D. O. Dynamika kryminalnoho prava Ukrainy (teoretyko-prykladne doslidzhennia): dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.08. Odesa. 2021. **3.** Dudorov O. O., Khavroniuk M. I. Kryminalne pravo: navchalnyi posibnyk. Kyiv. 2014. 944 s. **4.** Mytrofanov A. A. Osnovni napriamky kryminalno-pravovoi polityky v Ukraini: formuvannia ta realizatsiia. Odesa. 2004. 132 s. **5.** Ponomarenko Yu.A. Zahalna teoriia vyznachennia karanosti kryminalnykh pravoporushen. Kharkiv. 2020. 720 s. **6.** Fris P. L. Kryminalno-pravova polityka Ukrainskoi derzhavy: teoretychni, istorychni ta pravovi problemy. Kyiv. 2005. 332 s. **7.** Fris P. L. Kryminalizatsiia i dekryminalizatsiia u kryminalno-pravovii politytsi. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*. 2014. № 1 (2). **8.** Fris P.L. Kryminalno-pravova pravosvidomist (do poniattia zmistu). *Kryminalne pravo v umovakh hlobalizatsii suspilnykh protsesiv: tradytsii ta novatsii: materialy mizhnar.*

nauk.-prakt. kruhloho stolu, m. Kharkiv, 15 trav. 2020 r. Kharkiv. 2020. 776 s.

9. Lashchuk Ye.V. Do pytannia pro napriamy kryminalno-pravovoi polityky Ukrainy. *Sotsialna funktsiia kryminalnoho prava: problemy naukovooho zabezpechennia, zakonotvorenna ta pravozastosuvannia: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, 12–13 zhovt. 2016 r. Kharkiv. 2016. 564 s.

10. Hutorova N.O. Dyferentsiatsiia ta individualizatsiia kryminalnoi vidpovidalnosti: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku. *Aktualni problemy kryminalnoi vidpovidalnosti: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, 10–11 zhovt. 2013 r. Kharkiv. 2013. 848 s.

11. Ostrohliad O. V. Sposoby realizatsii kryminalno-pravovoi polityky. *Aktualni problemy kryminalnoi vidpovidalnosti : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, 10–11 zhovt. 2013 r. Kharkiv. 2013. 848 s.

12. Marysiuk K.B. Shche raz pro poniattia i sut penalizatsii yak metodu kryminalno-pravovoi polityky. *Aktualni problemy zakhystu prav liudyny, yaka perebuvaie v konflikti zi zakonom, kriz pryzmu pravovykh reform: zb. materialiv VI mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 25 zhovtnia 2018 r.)*. Kyiv. 2018. 336 s.

13. Savinova N.A. Kryminalno-pravove prohnozuvannia. *Aktualni problemy kryminalnoi vidpovidalnosti : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, 10–11 zhovt. 2013 r. Kharkiv. 2013. 848 s.

14. Lemishko Yu.Yu. Vrakhuвання obtiazhuiuchykh obstavyn, peredbachenyi u st. 67 KK Ukrainy, pry pryznachenni pokarannia za kryminalnyi prostupok (do proektu zmin u KK). *Sotsialna funktsiia kryminalnoho prava: problemy naukovooho zabezpechennia, zakonotvorenna ta pravozastosuvannia: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, 12–13 zhovt. 2016 r. Kharkiv. 2016. 564 s.

15. Pashchenko O.O. Kryminalizatsiia ta sotsialna obumovlenist. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*. 2017. № 1. S. 41 – 76.

16. Balobanova D.O. Zahalna kharakterystyka sposobiv kryminalizatsii. *Teoriia kryminalno-pravovoi kvalifikatsii yak fenomen ukrainskoi kryminalno-pravovoi doktryny: tezy dopovidei ta povidomlen uchasnykiv naukovo-praktychnoi konferentsii*, 16 sichnia 2016 r., m. Lviv. Kyiv. 2016. 236 s.

17. Ostrohliad O.V. Napriamky realizatsii suchasnoi kryminalno-pravovoi polityky. Pryvatne ta publichne pravo. 2023. № 1. S. 65-71.

18. Osnovy kryminalnoi polityky Yevropeiskoho Soiuzu: navchalnyi posibnyk / avtory-uporiadnyky: Zhytnyi O. O., Rybalko H.S., Slinko D. S., Kharkiv, 2022. 147 s.

19. Kozych I. V. Kryminalno-pravova polityka: funktsii ta funktsionuvannia. Ivano-Frankivsk. 2020. 296 s.

20. Ostrohliad O.V. Poniattia pryntsyypiv kryminalno-pravovoi polityky ta yoho spivvidnoshennia z sumizhnyimi katehoriiami. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*. 2022. № 5. S. 211-216.

21. Slovnyk.UA. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?s wrd=%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4>

22. Slovnyk.UA. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?s wrd=%D0%B7%D0%B0%D1%81%D1%96%D0%B1>

23. Plotnikova A.V. Novi zasoby kryminalno-pravovoi polityky protydii viiskovii ahresii. *Yevropeyskyi vybir Ukrainy, rozvytok nauky ta natsionalna bezpeka v realiiakh masshtabnoi viiskovoi ahresii ta hlobalnykh vyklykiv KhKhl stolittia (do 25-richchia Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia» ta 175-richchia Odeskoi shkoly prava)*: u 2 t. : materialy

Mizhnar.nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 17 chervnia 2022 r.) Odesa. 2022. T. 2. S. 285-288. 24. Borysov V.I., Fris P.L. Efektyvnist kryminalno-pravovoi polityky. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava*. 2014. № 1. S. 1-18.

Gatseliuk Vitalii. Criminalization of socially dangerous acts as one of the regulatory means of criminal legal policy

The article attempts to investigate what exactly is the role of criminalization of socially dangerous acts as an element (component) of criminal law policy (or its implementation). The doctrine has several approaches to understanding criminalization in the context of criminal law policy, that is, criminalization as: a direction of criminal law policy; a direction of implementing criminal law policy; a method of criminal law policy; a method (way) of implementing criminal law policy; a tool for strengthening or mitigating criminal law repression in a certain area of social relations; a tool of criminal law policy; a task of criminal law policy; a principle of criminal law policy; a specific link in the system of functions of criminal law policy.

Since criminal law policy as a system of means of governance is aimed at counteracting dangerous behavior, the recognition of an act as a crime, which gives grounds for the application of repressive measures to a person, the criminalization tends to be a means, an instrument of such governance. Accordingly, the group of views on criminalization as a method, a way (instrument) of policy or its implementation seems to be better than the other concepts given to reflect the place of criminalization within the framework of criminal law policy. However, taking into account that a method is a way of knowing the phenomena of nature and social life, or a technique or system of techniques used in any field of activity, and a means is a technique, some special action that makes it possible to do something, achieve something, it is proposed that within the framework of criminal law policy as a process of governance in the field of combating crime, criminalization should be recognized as a norm-setting means (or a means of the norm-setting level) of such a policy, which consists in giving a certain type of behavior the status of a crime. This, in turn, determines the grounds for the response of state authorities to such behavior within the limits of the powers granted to them by law. It is concluded that among the norm-setting means of criminal law policy, three should be distinguished, namely: criminalization, penalization, determining the grounds for applying other criminal legal means, as well as quasi-criminalization in the form of, for example, sanction regimes.

Key words: criminal law; criminal law policy; criminalization of socially dangerous acts.

Дата першого надходження рукопису до редакції: 05.04.2026 р.

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 14.04.2026 р.

Дата публікації: 28.04.2026 р.